

їй відкрили її релігійні переживання. Такі внутрішні душевні перевороти виносять на поверхню приховані можливості людської душі, які вражають своєю емоційною насиченістю. Навернення пов'язане із внутрішнім, особистісним станом молодої людини. При цьому особистість не лише усвідомлює пограничні можливості свого буття, але й здійснює прорив до трансцендентально-релігійних вимірів: посередником у цьому процесі виступає підсвідомість. Як наслідок – змінюються не лише помисли, дії людини, а й змінюється навколишній світ. Відтак особистість піднімається до статусу принципу, оскільки людина, найбільш це стосується молоді, творить себе, свій життєвий світ усіма своїми вимірами, включаючи сферу підсвідомого [2, с. 193].

Фахівці вважають, що за допомогою маніпуляції можна досягнути швидкої зміни життєвих установок, здебільшого на перших двох рівнях впливу. Кардинальні зміни поглядів окремої молодої людини, групи людей або соціальної спільноти вимагають, на думку вчених, комплексного впливу на свідомість упродовж тривалого часу. Коли молодою людиною маніпулюють, то, як вважає Я. Любивий, по-перше, її використовують як засіб для реалізації чийось корисливих цілей; по-друге, її обдурюють, не дають повністю зорієнтуватися в ситуації; по-третє, дії людини, якою маніпулюють, якщо не цілковито, то принаймні частково, не відповідають її власним корінним інтересам. Відповідність або невідповідність дій великих мас людей корінним інтересам є ключовим критерієм наявності або відсутності маніпулювання.

Список використаних джерел:

1. Кресіна І.О. Незнищенність української мрії // Х. – 1998. – № 6. – 237 с.
2. Шморгун О. Українська ідея та українська ідеологія в державотворчій концепції В. Липинського // Політологічні читання. – К. – 1993. – 211 с.

Маєвська О.М.

викладач,

Національний авіаційний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПРИЙНЯТТЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ КРИЗИ

Формування зовнішньої політики є доволі складним процесом, який нерозривно пов'язаний з прийняттям рішень, як реакцією на зовнішні стимули. Характер даних рішень має різну сутність та термін впровадження. Від політиків та їхніх рішень залежить ефективність дій держави на зовнішньополітичній арені. Незаперечним фактом є те, що будь-яке зовнішньополітичне рішення може вплинути не лише на саму державу, а і на міжнародну систему загалом.

Проблема прийняття зовнішньополітичних рішень постала в центрі уваги науковців з кінця 50-х років ХХ ст. Даною тематикою активно займалися представники модерністської течії теорії міжнародних відносин, які намагалися застосовувати при аналізі теоретичні та методичні підходи соціально-гуманітарних наук [1]. Серед науковців, які зробили внесок в дослідження даної проблематики, варто виділити такі імена: Г. Лассуел, А. Джордж, О. Холсті, Дж. Розенау, С. Уолкер, Г. Саймон, Ч. Ліндблом та ін.

В теорії прийняття рішень окреме місце займають дослідження щодо прийняття рішень в кризових ситуаціях. Часто умови, в яких змушена діяти держава на зовнішньополітичній арені, не завжди сприяють добре продуманому та аргументованому вибору. Це пов'язано, перш за все, із специфікою кризової ситуації, яка потребує негайного вирішення.

Як зазначає В. Головченко, зовнішньополітичні рішення завжди приймалися певними людьми, тому багато залежить від особистісних якостей політика та його переконань. Наприклад, у класифікації політичних лідерів за С. Уолкером основним критерієм стали мотиви, якими керуються політичні лідери при ухваленні рішень в умовах міжнародних криз: потреба у владі, потреба в досягненні мети, потреба у схваленні. Співвідношення цих потреб і визначає тип зовнішньополітичних переконань та варіанти політичної поведінки умовах міжнародної кризи [1]. У свою чергу ефективність такого рішення визначається кількома факторами:

- 1) впливом, що мають на лідера зовнішні фактори;
- 2) особливостями психологічної структури особистості політичного діяча [2, с. 11].

Провідні позиції у вивченні діяльності політичних лідерів в конфліктних ситуаціях належать американським вченим, зокрема У. Юрі і Р. Смоукі. Вони довели, що в кризовій ситуації при прийнятті рішень на політичних діячів роблять вплив чотири основних фактори. Перший – це високі ставки учасників. В кризі, на відміну від звичайної ситуації, можна занадто багато втратити або, навпаки, придбати. Причому, кризова ситуація зачіпає життєво важливі, головні інтереси сторін або, принаймні, сторони сприймають їх як такі.

Другий фактор, що впливає на політичних лідерів в період кризи, – брак часу. Події в кризах розвиваються швидкими темпами. Наприклад, під час Карибської кризи 1962 р.; в періоди Близькосхідної кризи 1967 р., 1973 р., 1982 р. і в багатьох інших випадках. Відповідно, політичні лідери змушені швидко реагувати на розвиток ситуації. Часу на її аналіз практично не залишається. Та й інформація про можливий розвиток кризи часто не відразу надходить до них.

Слід також враховувати і важливість «першого ходу» в кожен момент розвитку подій. Саме прагнення не упустити ініціативи або перехопити її примушує учасників діяти швидше, рішучіше і часто приймати більш ризиковані кроки, ніж у звичайній ситуації.

Наступний фактор – наявність високого ступеня невизначеності в кризі. Як уже зазначалося, учасники кризи часом не мають достатньо точної і достовірної інформації про дійсні цілі і плани один одного. Більш того, плануючи ті чи інші

дії в умовах кризи, керівництво з міркувань секретності прагне обмежити коло осіб, що мають доступ до інформації, тобто підвищується рівень секретності.

Останній з чинників, що впливають на політичних діячів у період кризи, згідно У. Юрі і Р. Смоукі, – наявність обмеженого числа альтернатив при прийнятті рішень в умовах кризи. Сторони звужують поле для можливого вибору рішень. Множинність варіантів рішень майже не розглядається, що впливає з особливостей сприйняття в конфліктних і кризових ситуаціях, а також фактора тиску часу [3].

У реальній практиці зовнішньополітичні рішення зрідка, якщо взагалі таке можливо, ініціюються однією людиною. Навіть в авторитарних режимах, де роль лідера переважаюча, існує обмежене коло осіб, які беруть участь у прийнятті рішення [4]. При цьому власне розробкою рішення займаються два – три учасники обговорення, інші лише висловлюють їм підтримку. Незважаючи на те, що розміри групи невеликі, рішення, тим не менше, мають груповий, а не індивідуальний характер. І хоча позитивні моменти вироблення рішення в групі (можливість розгляду більшої кількості ідей, обговорення критичних зауважень з того чи іншого варіанту і т.п.) цілком очевидні, тут є й істотні мінуси [5].

Зокрема, мінусами даного питання займалися політичні психологи І. Джейніс та Л. Манн. Для групового рішення, як показали ці автори, характерний ряд феноменів. Одним з найбільш значущих серед таких феноменів є «зсув у виборі». Він полягає в тому, що при ухваленні рішення в групі її члени схильні або до більш ризикованих рішень в порівнянні з середніми індивідуальними рішеннями членів цієї ж групи, або, навпаки (що спостерігається значно рідше), – менш ризикованим. Іншими словами, рішення, прийняте в групі, швидше за все, буде більш ризикованим, ніж, якби кожен член даної групи приймав рішення з цього ж питання окремо, а потім з них визначався середній варіант.

Однозначного пояснення цьому феномену немає. На думку багатьох дослідників, він пов'язаний з тим, що відповідальність за ризик як би психологічно розділяється з іншими членами групи. В результаті кожен пропонує більш ризиковане рішення в порівнянні з тим, яке він приймав би поза групою. Проте це не пояснює, чому в інших випадках, хоча і рідше, зрушення у виборі відбувається в протилежну сторону [3].

Як доводить І. Джейніс, висока згуртованість групи і супутня їй тенденція до згоди насамперед перешкоджає критичному мисленню, що погіршує якість перевірки фактів щодо реальних подій, знижує ефективність розумової праці. Члени групи розглядають лояльність по відношенню до групи як вищий прояв моралі; їх прагнення до згоди створює недооцінку ризику, шаблонність мислення щодо «слабкості» і «аморальності» супротивників [5]. Подальші дослідження в даному напрямі показали, що знизити негативний вплив феномену «зсуву у виборі» можна за допомогою свідомої відмови від групової відповідальності за прийняте рішення. Підкреслюється, що за рішення відповідає керівник групи. Використання такого методу можливе тоді, коли мова йде про підготовку рішень на експертному рівні, але воно має серйозні обмеження в разі, якщо рішення виробляється політичним лідером і

наближеними до нього радниками. Тут все залежить від політичного діяча – наскільки він буде в змозі взяти на себе відповідальність [3].

Таким чином, політичні рішення є ключовим елементом у формуванні зовнішньої політики будь-якої держави. Особливої уваги заслуговують ситуації, коли зовнішньополітичні рішення приймаються в умовах кризових явищ, адже недостатня кількість інформації та часу обмежує пошук оптимального варіанту та характеризується появою ряду феноменів, наприклад, «зсуву у виборі». Тому, знання таких феноменів у кризовій ситуації значною мірою сприяє зниженню їх негативного впливу. А це, в свою чергу, дозволяє підвищити раціональність прийнятих рішень.

Список використаних джерел:

1. Головченко В. І. Прийняття зовнішньополітичних рішень в США: теоретичні й прикладні аспекти [Електронний ресурс] / В. І. Головченко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/2937>

2. Смирнова А. Г. Образ государства как фактор принятия внешнеполитических решений : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. полит. наук : спец. 19.00.12/ Смирнова Анна Геннадьевна. – Москва, 2004. – 19 с.

3. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов / М. М. Лебедева [Електронний ресурс]. – 1999. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.rulit.net/books/politicheskoe-uregulirovanie-konfliktov-download-free-281850.html>

4. Мацяк М. Наукові дослідження процесу прийняття рішень у сфері зовнішньої політики держави [Електронний ресурс] / М. Мацяк // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2016. – № 38. – С. 89-96. – Режим доступу до ресурсу: <http://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/08/2353-5119-1-PB.pdf>

5. Егорова Е. В. Исследования феномена сдвига в выборе в американской политической психологии / Е. В. Егорова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.voppsy.ru/issues/1981/816/816145.htm>

Романова О.В.

кандидат політичних наук, доцент,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ КОНСЕРВАТИВНОГО УРЯДУ Д. КЕМЕРОНА

До прийняття Лісабонського договору добровільний вихід з Європейського Союзу чітко не зазначався ні в конституційних договорах ЄС, ні в угодах про приєднання держав-членів. Відсутність правил щодо права вийти з Союзу, швидше за все, навмисний пропуск, щоб не послабити зобов'язання держав-членів щодо політичного проекту ЄС. Перед прийняттям Лісабонського договору, з огляду на відсутність чітких положень стосовно виходу з ЄС, було два підходи до проблеми [1].